
Aljaž KUNČIČ*

TRAJNOSTNI RAZVOJ V SLOVENIJI: EVALVACIJA DOSEGANJA CILJEV TRAJNOSTNEGA RAZVOJA**

Povzetek. Namen članka je predstavitev centralnosti koncepta trajnostnega razvoja v Sloveniji in svetu ter ocena stanja trajnostnega razvoja v Sloveniji s pomočjo različnih poročil in orodij, predvsem prek dinamike in dosežkov pri ciljeh trajnostnega razvoja (CTR). Članek prikaže tudi simulacije potencialnega napredka pri različnih CTR in predlaga način za identifikacijo politik pospeševanja trajnostnega razvoja, z uporabo katerih bi se lahko Slovenija uvrščala v sam vrh svetovnih držav v trajnostnem razvoju. Hkrati avtor utemelji, da je pri vseh snovanjih politik pospeševanja ciljev trajnostnega razvoja še posebej pomembno, da upoštevamo posebne interese in potrebe najbolj ranljivih skupin ter prikaže način njihove identifikacije.

Ključni pojmi: trajnostni razvoj, Organizacija združenih narodov, indeks človekovega razvoja, milenijski razvojni cilji, cilji trajnostnega razvoja, ranljive skupine, človekove pravice.

UVOD

Trajnostni razvoj Slovenije se osredini na dolgoročni ekonomski, socialni in okoljski razvoj, ki omogoča ekonomsko rast in razvoj družbe ter ohranjanje okolja za prihodnje generacije. Slovenija si prizadeva doseči cilje trajnostnega razvoja, ki so opredeljeni v Agendi 2030 Organizacije združenih narodov za trajnostni razvoj, in prispevati k uresničevanju teh skupnih ciljev tudi v Evropski uniji in v svetu. Trajnosten razvoj je globalna tema, pomembna za vse države; kljub že doseženemu na tem področju ima Slovenija še vedno več priložnosti za pospešitev napredka in potencial, da postane vodilna država v regiji in v svetu pri dosežkih

* Dr. Aljaž Kunčič, UNAMA, ODSRSG/RCO, Organizacija združenih Narodov, e-mail: aljaz.kuncic@gmail.com.

** Izvirni znanstveni članek.
Pogledi in stališča, predstavljena v tem članku, so avtorjeva in ne sovpadajo nujno s stališči Organizacije združenih Narodov.
DOI: 10.51936/tip.61.3.727

na trajnostnem razvoju, ki dandanes ni več izbira, temveč nuja za prihodnost vseh (United Nations General Assembly, 2015b).

V tem članku se bomo osredinili na razvoj koncepta trajnostnega razvoja v svetu in Sloveniji, predvsem na analizo trajnostnega razvoja ter na priložnosti in izzive, ki jih ima Slovenija pri uresničevanju teh ciljev. Trajnostni razvoj je v današnjem času v središču razprav v mednarodni areni. Prvi razlog je, da so od naše skupne uspešnosti odvisni temelji za dolgoročno prihodnost sveta, drugi pa, da se naše ravnanje v okvirih trajnostnega razvoja zrcali tudi neposredno na sedanji blaginji družbe kot take in na kvaliteti okolja, v katerem živimo. Slovenija je del globalnega prizadevanja za trajnostni razvoj ter se je zavezala k uresničevanju Agende 2030 Organizacije združenih narodov in pripadajočih ciljev trajnostnega razvoja do leta 2030. V članku med drugim ugotavljamo, kje v trajnostnem razvoju gre Sloveniji dobro in kje slabše. Vključujejo tudi predloge in simulacije za bolj učinkovito in hitrejše napredovanje v trajnostnem razvoju, z mislijo na vse – vključno z najranljivejšimi.

Prvi del članka je uvod. V drugem delu predstavimo razvoj koncepta trajnostnega razvoja v mednarodnem okolju z najpomembnejšimi mednarodnimi sporazumi in konferencami ter centralnost koncepta v ključnih dokumentih Republike Slovenije. V tretjem delu, ki je namenjen empiriji, prikažemo tri različne analize koncepta trajnostnega razvoja. Prvič, prikažemo dosežke Slovenije na različnih področjih trajnostnega razvoja skozi prizmo ciljev trajnostnega razvoja (CTR), tako glede same absolutne ravni dosežkov trajnostnega razvoja za vsak cilj kot tudi glede njegove dinamike v času. Drugič, CTR analiziramo bolj podrobno z uporabo metodološkega paketa orodij, ki omogočajo simulacije CTR in napovedi potencialnih razvojnih scenarijev do leta 2030. Ta orodja nam omogočajo tudi prepoznati priložnosti za učenje od drugih uspešnih držav. Tretjič, prav tako z uporabo paketa orodij, predstavimo in analiziramo presek ranljivih skupin in človekovih pravic s CTR, ki bi jih morali tako raziskovalci kot snovalci politik upoštevati. V četrtem delu članka povzamemo najbolj ključne ugotovitve.

CENTRALNOST KONCEPTA TRAJNOSTNEGA RAZVOJA V SVETU IN V SLOVENIJI

OZN si prizadeva za gospodarski in socialni razvoj, kot je navedeno v ustanovni listini, pa tudi za ohranjanje okolja, mir po svetu in humanitarno pomoč, razvoj številnih drugih področij, kjer je mednarodno usklajevanje ključno. Ob ustanovitvi OZN je bil kot eden izmed šestih organov ustanovljen Ekonomski in socialni svet (ECOSOC) z namenom usklajevanja ekonomskih in socialnih aktivnosti OZN, zelo hitro po tem še podkomisija za ekonomski razvoj. V okviru OZN ima skoraj vsaka organizacija (agencija, sklad ali program) nekaj povezave z razvojem; približno 80 % letnega proračuna OZN (skupaj z vsemi organizacijskimi oblikami) se porabi za dejavnosti, ki podpirajo humanitarne in razvojne politike (UN Intellectual History Project 2010 in UN 1945).

V tem delu članka obravnavamo razvoj in centralnost koncepta trajnostnega razvoja najprej v svetu in potem še v Sloveniji. Analiziramo razvoj koncepta v luči glavnih dokumentov in konvencij v okviru sekretariata in specializiranih agencij, skladov in programov OZN v svetu. Nato regionalno pogledamo centralnost koncepta na ravni Evropske unije (EU), za ugotavljanje centralnosti koncepta v Sloveniji pa se opremo na glavne razvojne strategije Slovenije in poročanje države o CTR.

Po ustanovitvi OZN je bila v petdesetih letih 19. stoletja (in približno še desetletje in pol po tem) vplivna Prebisch-Singerjeva hipoteza, ki je vodila do vpejljave politike industrializacije prek uvozne substitucije, pri čemer je bila teza, da se z razvijanjem domače industrije nadomešča uvoz iz razvitih držav, s tem pa se manjša odvisnost od njih in povečuje industrializacija (Prebisch 1950; Singer 1950). Šestdeseta leta je OZN prepoznala kot razvojno desetletje (oz., kot je sledilo iz kasnejših dokumentov, kot prvo razvojno desetletje), ki je imelo za cilj predvsem pospešitev gospodarske rasti v državah v razvoju za vsaj 5% na leto – do leta 1970 (United Nations General Assembly 1960). V sedemdesetih letih je bila sprejeta Mednarodna razvojna strategija za drugo razvojno desetletje OZN, ki je poudarjala močnejšo vlogo države, redistribucijske politike in strukturne spremembe za naslavljanje neenakosti v mednarodnih gospodarskih odnosih. Hkrati je vsebovala tudi poziv k prispevku razvitih držav prek mednarodne razvojne pomoči v višini 0,7 bruto nacionalnega proizvoda (United Nations General Assembly 1970). V osemdesetih letih se je pozornost preusmerila predvsem k zmanjševanju revščine in prvič bolj k trajnostnemu razvoju, vsaj na papirju, kot je razvidno iz Mednarodne razvojne strategije za tretje razvojno desetletje OZN. Vseeno pa je bilo to desetletje z vidika razvoja dokaj neizkoriščeno, saj so prednjačile politike Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne banke, ki so bile osredotočene na krotitev inflacije in odpravo makroekonomskih neravnovesij (tudi za ceno razvoja), ustvarjenih v prejšnjih desetletjih (United Nations General Assembly 1980). Vplivno je bilo tudi Brundtlandovo poročilo iz leta 1987, ki je kot prvo definiralo trajnostni razvoj kot »razvoj, ki zadovoljuje potrebe sedanjosti, ne da bi ogrozil sposobnost prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe«, pomembna pa je bila tudi ustanovitev Medvladnega foruma za podnebne spremembe (IPCC) (United Nations World Commission on Environment and Development 1987). Devetdeseta leta so bila zaznamovana predvsem z izdajo prvega indeksa človekovega razvoja (HDI) Program Združenih narodov za razvoj (UNDP) je združil dohodek, zdravje in izobrazbo v enovit indeks (UNDP, 1990). V devetdesetih je bila sprejeta tudi Mednarodna razvojna strategija za četrto razvojno desetletje OZN, s poskusom premika mednarodnega fokusa nazaj na človekov ekonomski in socialni razvoj, hkrati pa tudi vedno bolj okoljski razvoj. Ta je počasi postajal pomembnejši z vrsto konferenc na temo okolja in ustanovitvijo Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja (UNFCCC), ki je zavezala podpisnike k zmanjševanju atmosferske koncentracije toplogrednih plinov (United Nations General Assembly 1990).

OZN ni sprejemal nadaljnjih strategij razvojnih desetletij, temveč je novo tisočletje zaznamoval z Milenijsko deklaracijo in osmimi Milenijskimi razvojnimi cilji (MRC) leta 2000 (United Nations General Assembly 2000). Ti so obsegali cilje na gospodarskem, socialnem in okoljskem področju, z določenimi tarčami, ki naj bi bile dosežene do leta 2015. Trenutni mednarodni okvir trajnostnega razvoja in prvi, ki zares enakovredno obravnava vse tri dimenzije trajnostnega razvoja (ekonomsko, socialno in okoljsko), podkrepljene s klicem po načelih dobrega upravljanja, partnerstev in miru, je bil sprejet leta 2015 v deklaraciji OZN z imenom Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030. To deklaracijo so sprejeli najprej svetovni voditelji na zgodovinskem vrhu OZN septembra 2015, potem pa tudi vseh 193 držav članic OZN v Generalni skupščini OZN oktobra 2015. Ta Agenda vsebuje 17 ciljev trajnostnega razvoja (CTR), navedenih s skrajšanimi imeni v Tabeli 1, 169 tarč in 231 edinstvenih podatkovnih indikatorjev, ki naj bi državam in mednarodni skupnosti pomagali pri uresničevanju te agende. Istega leta so bile sprejete še tri druge ključne konvencije, ki jih CTR prav tako tudi pokrivajo: Pariški sporazum za boj proti podnebnim spremembam, Akcijski načrt iz Adis Abebe za financiranje trajnostnega razvoja in Okvir Sendai za zmanjševanje tveganja nesreč (United Nations General Assembly 2015a; 2015b; 2015c; United Nations 2015).

Tabela 1: CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

1	Odprava revščine
2	Odprava lakote
3	Zdravje in dobro počutje
4	Kakovostno izobraževanje
5	Enakost spolov
6	Čista voda in sanitarna ureditev
7	Cenovno dostopna in čista energija
8	Dostojno delo in gospodarska rast
9	Industrija, inovacije, infrastruktura
10	Zmanjšanje neenakosti
11	Trajnostna mesta in skupnosti
12	Odgovorna poraba in proizvodnja
13	Podnebni ukrepi
14	Življenje v vodi
15	Življenje na kopnem
16	Mir, pravičnost in močne institucije
17	Partnerstva za doseganje ciljev

Vir: United Nations General Assembly (2015b).

Na ravni Evropske unije je bil koncept trajnostnega razvoja prvič vključen kot osrednji element leta 1992 z Maastrichtsko pogodbo o Evropski uniji in kasneje leta 1997 z dodatki in spremembami le-te z Amsterdamsko pogodbo. Kasneje je Evropski svet leta 2001 v Göteborgu sprejel prvo EU-strategijo trajnostnega razvoja (EU STN). Ta se je razvijala dalje in na osnovi prispevkov Evropskega sveta, Evropskega parlamenta, Evropskega ekonomskega in socialnega odbora in drugih je Evropski svet leta 2006 sprejel bolj ambiciozno in obnovljeno STN. Leta 2015 se je OZN po sprejetju Agende 2030 in globalnih ciljev trajnostnega razvoja Evropska unija zavezala, da bo sodelovala pri uresničevanju ciljev Agende 2030 in da bo sprejela ukrepe za izvajanje trajnostnega razvoja v vseh svojih politikah in dejavnostih. Kot primer tega lahko prikažemo presek CTR in šestih glavnih iniciativ Evropske komisije za obdobje 2019–2024, ki vključujejo vse CTR (European Commission 2020):

- Evropski zeleni dogovor: CTR 2, 3, 6–9, 10–15
- Evropa, pripravljena na digitalno dobo: CTR 4, 9
- Gospodarstvo za ljudi: CTR 1, 3–5, 8–10
- Močnejša Evropa v svetu: CTR 17
- Spodbujanje evropskega načina življenja: CTR 3, 4, 10, 16
- Nova spodbuda za evropsko demokracijo: CTR 5, 10, 16

Slovenija je od devetdesetih let prav tako sprejela več strategij razvoja, ki so imele različne poudarke in cilje. Leta 1995 je bila sprejeta prva dolgoročna razvojna strategija, imenovana Strategija gospodarskega razvoja Slovenije, s ciljem približevanja Evropi prek hitrejše gospodarske rasti, višje konkurenčnosti in vključevanja v evropske integracije. Leta 2001 je bila sprejeta Strategija gospodarskega razvoja Slovenije (2001–2006) s ciljem, da se blaginja trajnostno poveča z večjo gospodarsko rastjo, pri čemer je nekaj pozornosti deležno tudi stanje na socialnem in okoljskem področju. Čeprav je v naslovu strategija osredinjena na gospodarski razvoj, je bila v ciljeh ta strategija že močno obarvana z vsemi tremi vidiki trajnostnega razvoja. To je nadaljevala leta 2005 sprejeta Strategija razvoja Slovenije (2005–2013), ki je s spremembo imena prvič naredila tudi deklarativen korak izven gospodarskega fokusa. Njen glavni cilj je bil doseganje celovite blaginje skozi gospodarski, družbeni in sonaravni razvoj, zato jo lahko označimo tudi kot prvo slovensko strategijo trajnostnega razvoja, saj je bil trajnostni razvoj vključen kot ena od petih prednostnih nalog, skupaj z gospodarsko konkurenčnostjo, znanjem in inovativnostjo, učinkovito in cenejšo ter socialno državo in zaposlenostjo (Vasle 2014).

Najnovejša strategija razvoja Slovenije je Strategija razvoja Slovenije 2030, ki je bila sprejeta leta 2017. Cilj strategije je visoka kakovost življenja za vse oz. trajnostni razvoj Slovenije, ki temelji na gospodarski konkurenčnosti, družbeni koheziji in okoljski trajnosti. Strategija razvoja Slovenije 2030 ima pet strateških usmeritev (vključujoča, zdrava, varna in odgovorna družba; visoko produktivno gospodarstvo, ki ustvarja dodano vrednost za vse; učenje za in skozi vse življenje;

ohranjeno zdravo naravno okolje; visoka stopnja sodelovanja, usposobljenosti in učinkovitosti upravljanja) in dvanajst medsebojno povezanih razvojnih ciljev, ki postavljajo razvojni okvir Slovenije do leta 2030. Ob tem dokument eksplicitno vključuje tudi Agendo 2030 za trajnostni razvoj in CTR, katerih presek z dvanajstimi razvojnimi cilji Slovenije je tudi prikazan na koncu dokumenta (Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko 2017).

Koncept trajnostnega razvoja je torej navzoč v vseh strategijah razvoja Slovenije, vendar pa se je njegov poudarek postopoma povečeval. Danes je trajnostni razvoj ključen element slovenskega razvojnega načrta in je vključen v vse pomembnejše odločitve in politike, hkrati pa Strategija razvoja Slovenije 2030 pomeni razvojni okvir, ki je s svojimi petimi prioritetami zelo blizu 5P (People, Prosperity, Planet, Peace, Partnerships) OZN Agende 2030 in s svojimi 12 cilji zelo blizu 17 CTR. Ta presek je dovolj velik, da bi bilo že ob pisanju tega zadnjega razvojnega dokumenta vredno premisliti, da se kot slovenski razvojni okvir uporabi (z ustrežno prioritizacijo in kontekstualizacijo) kar mednarodni sistem CTR. Vnaprej bi lahko šel premislek v smer, da se kot prihodnji razvojni okvir Slovenije le uporabi CTR OZN, saj je poročanju o napredku pri CTR Slovenija že zavezana (enako kot druge države). Tako je zato z vidika snovalcev državnih politik in tistih, ki uresničitev le-teh spremljajo in spremljamo, smotrno, da se uporabi le en razvojni okvir, ne pa dva zelo podobna vzporedna okvirja, kar ustvarja nepotrebno delo na vseh ravneh. Takšno obstoječe podvajanje vidimo, ko imamo na eni strani sistem spremljanja napredka CTR prek OZN, na drugi strani pa sledimo in beležimo dinamiko stebrov Strategije razvoja Slovenije 2030. Slovenija je namreč zavezana k pošiljanju slovenskih podatkov za vključitev v mednarodno primerljivo podatkovno bazo CTR¹ in pisanje prostovoljnih nacionalnih pregledov (VNR), ki obravnavajo napredek pri CTR (pri čemer najbralca dejstvo, da imajo pregledi v imenu prostovoljno naravo, ne preslepi, saj so države k tej prostovoljnosti zavezane vnaprej). Hkrati ima država zaradi vzporednega razvojnega okvirja delo s sledenjem taksonomiji petih prioritet in pripadajočih indikatorjev iz Strategije razvoja Slovenije 2030 v vsakoletni publikaciji o razvoju Slovenije, ki jo izdaja UMAR (2022).

Leta 2017 je Slovenija predložila poročilo oz. prvi prostovoljni nacionalni pregled Združenim narodom med letnim političnim forumom na to temo v New Yorku, leta 2020 pa drugega. Vsaka država naj bi predstavila takšno poročilo na tem forumu vsaj enkrat do leta 2030. Obe poročili predstavita okvir, v katerem se merijo CTR v Sloveniji, in prikažeta izbrane statistike in dosežke pri vsakem CTR posebej. Proces formiranja obeh poročil sta bila široko inkluzivna, saj vključujeta vrsto organizacij v civilni družbi, gospodarstvu in raziskovalni/izobraževalni sfere. Na splošno so med obema VNR podobnosti, kot so poudarek na trajnostni gospodarski rasti, socialni vključenosti in okoljski trajnosti. Vendar je VNR iz leta 2020 pokazal več napredka na področjih, kot sta zmanjševanje

¹ Dostopno prek <https://unstats.un.org/sdgs>.

revščine in okoljska zaščita, hkrati pa je opozoril na vrsto izzivov, ki jih je treba še obravnavati. V obeh prostovoljnih nacionalnih pregledih Slovenije v letih 2017 in 2020 je država poudarila svojo zavezanost Agendi 2030 in CTR (Republika Slovenija 2017; 2020).

EMPIRIJA TRAJNOSTNEGA RAZVOJA ZA SLOVENIJO

Raven in splošna ocena trajnostnega razvoja

Spremljanje in evalviranje ciljev trajnostnega razvoja je ključno za sledenje napredku držav. Poročila o spremljanju in evalvaciji CTR pripravljajo različne organizacije, vključno z vladami (prek prostovoljnih nacionalnih pregledov, vsako leto predstavljenih na visokem političnem forumu pri OZN v New Yorku), mednarodnimi organizacijami (letno poročilo generalnega sekretarja ZN o trajnostnih razvojnih ciljih; poročilo OECD, EU itd.) in skupinami civilne družbe/ nevladnimi organizacijami.

Večina obstoječih poročil na nacionalni ravni poroča o dosežkih in dinamiki posameznih kazalnikov CTR, npr. v primeru prostovoljnih nacionalnih pregledov na ravni držav ali prek nacionalnih statističnih uradov (za primer Slovenije že zgoraj omenjeni prostovoljni nacionalni pregledi iz let 2017 in 2020 ali pa podatki posameznih podatkovnih vrst – indikatorjev CTR s strani Statističnega urada Republike Slovenije²). Poročila na regionalni ali svetovni ravni, kot je na primer letno poročilo generalnega sekretarja OZN, pa obravnavajo te iste kazalnike kumulativno na ravni sveta oz. geografskih skupin/regij.

Težave se pojavijo pri obeh tipih poročil, saj le-ta ne odgovarjajo na vsa ključna vprašanja glede CTR:

- Kakšni so dosežki države za vsak cilj posebej in skupno?
- Kakšna je dinamika doseganja ciljev?
- Pri katerih ciljih gre državi dobro in pri katerih slabo?
- Kako se primerja država po zgornjih kriterijih z drugimi državami v svetu?
- Kakšna je lahko dinamika doseganje ciljev v prihodnje?
- Kakšne politike so potrebne za pospešitev dinamike doseganja ciljev?

Za primer Slovenije in drugih držav, ki so hkrati v EU in OECD, imamo na razpolago tri glavna poročila, ki odgovarjajo vsaj na nekaj navedenih vprašanj, medtem ko imajo druge države na razpolago predvsem eno globalno poročilo, ki omogoča splošno evalvacijo in ovrednotenje napredka za CTR skupaj, za vsak cilj posebej ter tudi meddržavno primerjavo.

Poročilo OECD o merjenju oddaljenosti od ciljev trajnostnega razvoja, prvič objavljeno v letih 2016 in 2022, v svoji zadnji (četrti) izdaji uporablja podatke OZN in OECD, da zagotovi oceno ravni izvajanja ciljev in tarč Agende 2030 na nacionalni ravni v državah članicah OECD. Večina poročila govori o OECD kot

² Dostopno prek <https://www.stat.si/Pages/cilji>.

celoti, z nekaterimi primerjavami med državami na posameznih indikatorjih, a vseeno za vsako državo pripravi OECD tudi poseben profil. Ta predstavi dostopnost podatkov za vsak CTR, hkrati pa tudi oceni, pri katerih tarčah (torej gre za analizo na nivoju 169 tarč, ki ni agregirana na nivo 17 CTR) je država posebej močna in katere so njene šibke točke. Kot dobre za Slovenijo omeni poročilo OECD predvsem tarče za revščino in neenakost v dohodkih (1.2; 10.2; 10.4), za delo (8.5; 8.6) in pa vrsto tarč na področju okoljske politike (npr. 11.6; 12.2; 12.3; 12.5; 15.2). Šibke točke Slovenije pa so identificirane kot vedenjski dejavniki, ki poslabšujejo zdravje ljudi (2.2; 3.4; 3.5; 3.8; 3.9), enakost med spoloma (5.4; 5.5) in učinkovitost ter odgovornost delovanja javnih sistemov (16.3; 16.6) (OECD 2022). Vseeno pa nam to poročilo ne poda večino zelenih odgovorov na vprašanja, ki smo si jih zastavili.

Nekoliko bolj informativno je poročilo EU o trajnostnem razvoju v Evropski uniji, ki se prav tako izdaja letno na podlagi podatkov Eurostata in spremlja napredek pri CTR v kontekstu EU. Analiza v tem poročilu temelji na okoli stotih kazalnikih CTR v EU in je strukturirana v skladu s 17 CTR. Poročilo se pri vsakem CTR osredotoča na vidike, ki so posebej relevantni z evropskega vidika. Poročilo ponuja statistično predstavitev trendov v zvezi s CTR v EU v zadnjih petih letih (kratkorочно) in – kadar so na voljo zadostni podatki – v zadnjih 15 letih (dolgoročno). Spet je večina statistik posredovanih v obliki indikatorjev CTR v agregatu za celotno EU, nekateri posamični indikatorji so prikazani na ravni držav, pomemben dodatek pa je na koncu poročila. Tam se obstoječi indikatorji na ravni držav standardizirajo, oblikujejo v indikatorje CTR in potem poročajo v obliki koeficienta povprečja te iste vrednosti CTR za celotno EU. S tem sta mogoča hiter pregled odklonov vrednosti CTR za vsako državo od povprečja EU in splošna relativna ocena, kako dobro gre posamezni državi. Na podlagi tega je tudi določeno, v kateri skupini so za posamezno državo posamezni cilji:

- I. Država napreduje proti CTR in povprečne vrednosti kazalnikov so nad evropskim povprečjem.
- II. Država napreduje proti CTR, vendar so povprečne vrednosti kazalnikov pod evropskim povprečjem.
- III. Država se oddaljuje od CTR, vendar so povprečne vrednosti kazalnikov nad evropskim povprečjem.
- IV. Država se oddaljuje od teh CTR in povprečne vrednosti kazalnikov so pod evropskim povprečjem.

Pri Sloveniji vidimo, da so najboljši CTR-ji, ki so v prvi skupini, torej predvsem CTR 1 in 8, pa tudi CTR 4, 6 in 10, pa tudi tisti blizu meje z drugo skupino, kot so CTR 7, 11, 16 in 17. V drugi skupini so blizu prve skupine (povprečja EU) tudi CTR 3 in 9, najboljši v skupini po dinamiki CTR 12, bolj v sredini skupine pa še CTR 2 in 13. V problematični tretji skupini je za Slovenijo samo CTR 15, v najbolj problematični četrti skupini pa samo CTR 5 (European Union 2022).

Zagotovo najbolj relevantno pa je Poročilo o trajnostnem razvoju (SDR), v začetku znano kot SDG Index & Dashboards – globalna študija, ki ocenjuje napredek vsake države pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja. Študija uporablja tako uradne CTR-indikatorje kot tudi druge indikatorje substitute, ki smiselno spadajo pod posamezni CTR, svetovna razpoložljivost podatkov pa je zanje boljša. Tako poročilo prikaže bolj celostno sliko dosežkov in dinamike CTR. Poročilo je uporabno orodje tako za vlade kot civilno družbo držav po svetu, saj lahko osvetli prednostne CTR za ukrepanje ter hkrati služi kot orodje za spremljanje napredka in identificiranje vrzeli, ki jih je potrebno premostiti, da se CTR dosežejo do leta 2030. Poročilo o trajnostnem razvoju pripravlja Mreža za trajnostni razvoj, neprofitna organizacija, ki jo je leta 2012 ustanovila OZN za spodbujanje izvajanja CTR (Sachs et al. 2022).

Poročilo o trajnostnem razvoju za leto 2023 razvršča in ocenjuje dosežke 166 držav na podlagi sestavljene ocene, ki ocenjuje njihove dosežke za vsakega izmed 17 ciljev trajnostnega razvoja. SDR spremlja 120 kazalnikov in analizira na ravni držav, ali je določen kazalnik in CTR na dobri poti do cilja leta 2030 ali pa obstajajo izzivi (tri skupine: izzivi, pomembni izzivi in veliki izzivi). Izračuna ocene za posamezne CTR, te pa so agregirane v skupno oceno, ki predstavlja indeks CTR. Na tej lestvici se Slovenija uvršča na visoko 13. mesto v svetu (napredek dveh mest od leta 2022), pri čemer je pred njo uvrščenih samo šest članic zahodno-severne EU (pred širitvijo 2004) ter tudi Estonija, Češka, Poljska in Hrvaška, od držav nečlanic EU pa še Norveška in Združeno kraljestvo. Slovenija je torej po indeksu CTR bistveno bolj uspešna kot, denimo, v kakšni drugi pogosto uporabljeni primerjavi v istem obdobju, kot je nominalni BDP na prebivalca (34. mesto) ali indeks človekovega razvoja (23. mesto). To kaže na več dimenzij socialnega in okoljskega razvoja, ki dostikrat pri bolj splošnih primerjavah držav niso upoštevane in pri katerih se Slovenija praviloma odreže bolje kot druge (ekonomsko primerljive) države. Med najbolj uspešne CTR za Slovenijo po absolutnem dosežku lahko prepoznamo CTR 1, 8 in 10, pa tudi CTR 3, 4, 6, 8, 10, 11, 15 in 16. Slabši za Slovenijo so predvsem CTR 2, 12, 13, 14 in 17. Dinamika je v večini primerov dobra, pri nekaterih ciljeh pa je zaznana stagnacija (Sachs et al. 2023).

Polje strinjanja vseh treh (OECD, EU in SDR) poročil o tem, kako gre Sloveniji in kateri cilji so dobri in kateri problematični, je relativno majhno, saj so tako metodologije kot tudi uporabljeni indikatorji različni. Kljub temu Tabela 2 prikazuje povzetek poročil o močnih in šibkih CTR za Slovenijo. Če pogledamo CTR (ali tarče znotraj CTR), ki so v vseh treh poročilih eksplicitno omenjeni kot dobri (preseki), lahko z relativno gotovostjo trdimo, da je Slovenija v dobrem stanju tako po dosežkih kot dinamično pri CTR 1 o revščini, CTR 8 o delu in CTR 10 o neenakosti. Težavneje je povzeti drugo plat medalje oz. cilje, ki so za Slovenijo šibki, saj preseka med vsemi tremi poročili ni. Zato se lahko opremo predvsem na zadnje (SDR), pri čemer so najšibkejši cilji tako po dosežkih in stagnirajoči dinamiki v času CTR 2 o lakoti, CTR 12 o odgovorni porabi in proizvodnji in CTR 13 o klimatskih spremembah. K temu pa lahko dodamo še strinjanje

poročil OECD in EU za CTR 5 o enakosti med spoloma, ki je v poročilu SDR neke v sredini uspešnosti. Ostali CTR za Slovenijo pa so bodisi raznoliki interno (z močnimi in šibkimi dimenzijami) bodisi neke vmes po uspešnosti v celoti.

Tabela 2: MOČNI IN ŠIBKI CTR ZA SLOVENIJO – PRIKAZ CTR ZA SLOVENIJO NA PODLAGI PRESEKA TREH POROČIL (OECD, EU IN SDR)

CTR	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Dobra uspešnost	x							x		x							
Srednja uspešnost			x	x		x	x		x		x			x	x	x	x
Težave ostajajo		x			x							x	x				

Vir: lastni prikaz.

SIMULACIJE NAPREDKA PRI CTR DO 2030 IN IDENTIFIKACIJA POLITIK POSPEŠEVANJA

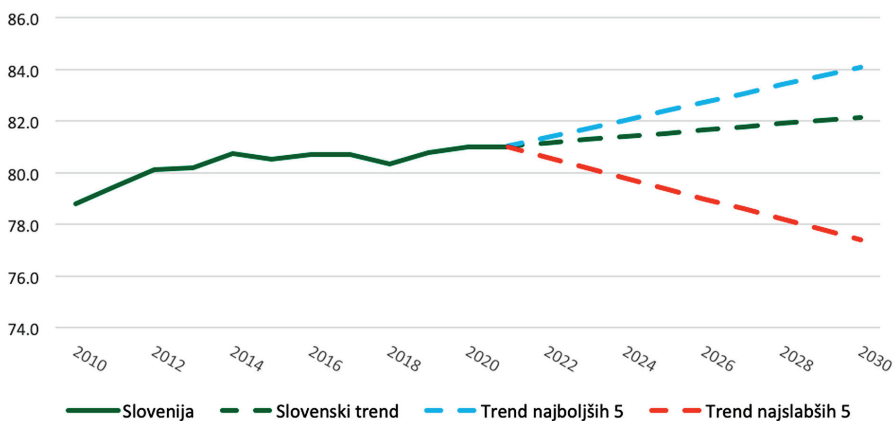
Nadaljujemo z uporabo paketa orodij RCO-UNCT, ki vključuje tri različne ravni analize, skupaj s članki in statistično kodo v Stati, ki omogočajo vladam in ekipam mednarodnih organizacij (kot denimo ekipam OZN na nacionalni ravni) simulacijo CTR do 2030, ocenjevanje povezav med CTR z uporabo analize socialnih omrežij in kvantitativno ovrednotenje človekovih pravic in ranljivih skupin pri vsakem CTR. Ta paket orodij omogoča napovedovanje makroekonomskih ocen posameznih CTR na ravni države in primerjanje dinamike na podlagi nedavnih izkušenj primerljivih držav. Orodje izboljšuje analitične sposobnosti in omogoča primerljivost med državami, prav tako pa tudi primerljivo regionalno in globalno spremljanje in poročanje. Morda najbolj zanimiva in uporabna značilnost paketa je, da poleg kode in potrebnih podatkov za replikacijo rezultatov vključuje tudi programirane funkcije v excelu, ki samodejno prikažejo projekcije/simulacije CTR in analize človekovih pravic za vse države v vzorcu, katerih je več kot 150 (Kunčič in Hamilton 2021; 2024).

Metodologija za vse tri dele paketa oz. orodja (napovedovanje/simulacije CTR, analiza prekrivanja človekovih pravic in ranljivih skupin s CTR ter analiza povezav med CTR) je na voljo v Kunčič in Hamilton (2021; 2024). Vseeno pa tukaj povzemamo glavne točke analize, ki je najbolj relevantna za naš članek, in nadaljujemo s projekcijami/simulacijami CTR za Slovenijo. Orodje za simulacijo CTR identificira države, ki so Sloveniji najbližje sosedice (NS). Ta identifikacija pri vsakem CTR posebej temelji na primerjavi rezultata Slovenije v zadnjem letu z rezultati vseh drugih držav pred desetimi leti. Z drugimi besedami, išče se države, ki so bile za vsak CTR najbolj podobne Sloveniji deset let nazaj, pri

čemer metodologija temelji na nepogojevani konvergenci (pri tem na skoraj kakršnekoli indikatorju države z nižjimi začetnimi stopnjami rastejo hitreje in bolj podobno med seboj kot države na višjih stopnjah, ki prav tako rastejo po podobnih stopnjah, a bistveno počasneje). Podatki, ki jih orodje uporablja, so iz že prej omenjenega Poročila o trajnostnem razvoju (Sachs 2021). Orodje sledi metodologiji Sachs et al. (2021 in 2022) z nekaterimi odstopanji pri obravnavi surovih podatkov. Orodje izračuna stopnjo rasti za vsak CTR za vse identificirane najbližje sosede, med njimi pa izlušči tudi najboljših pet (najuspešnejših) in najslabših pet (najmanj uspešnih) najbližjih sosedov za vsak CTR – z namenom olajšanja učenja in prenosa uspešnih politik iz najbolj uspešnih držav ter simulacij CTR do 2030 (Kunčič in Hamilton 2021; 2024).

Rezultati CTR za vsako državo – v našem primeru za Slovenijo – so ekstrapolirani do leta 2030 na tri načine. Zgodovinska oz. trendna simulacija temelji na povprečni stopnji rasti Slovenije, optimistična oz. najboljša simulacija temelji na povprečju stopenj rasti petih najboljših najbližjih sosedov Slovenije, najslabša oz. pesimistična simulacija pa na povprečju stopenj rasti petih najslabših najbližjih sosedov Slovenije. Kumulativni indeks vseh CTR, podoben indeksu CTR, prikazuje Slika 1. Ta graf lahko razumemo na način, da je potencial Slovenije do leta 2030 za približno 4 % višji, kot je bil leta 2021, v kolikor bi Slovenija povečevala svoj splošni rezultat pri vseh CTR tako kot pet najbolj uspešnih najbližjih sosedov zadnjih deset let. Drugače pa lahko gledamo na to tudi tako, da v kolikor bi Slovenija s takšno dinamiko napredovala zadnjih 10 let, bi jo to leta 2021 uvrstilo v sam vrh indeksa CTR v Poročilu o trajnostnem razvoju 2021, tj. na četrto mesto za Finsko, Švedsko in Dansko.

Slika 1: KUMULATIVNO POVPREČJE CTR ZA SLOVENIJO

Vir: Kunčič in Hamilton (2021) in avtor.

Pri uporabi tega paketa in orodja za vsak CTR posebej se izkaže, da so rezultati na primeru relativno razvite države, kot je Slovenija, informativni samo za tiste CTR, pri katerih ima Slovenija še dovolj možnosti napredka. Za, denimo, že prej omenjene močne CTR Slovenije, CTR 1, 8 in 10, pa tudi nekatere druge, Slovenija namreč nima ustreznih najbližjih sosedov, ki bi bili dinamično bolj uspešni od nje, kar je za smiselnost te analize in uporabnost rezultatov potrebno. V Tabeli 3 identificiramo najbolj uspešne države izmed najbližjih sosedov za vse tiste CTR, pri katerih uporabljena metodologija identificira potencialne možnosti napredka na podlagi izkušenj drugih držav. Z uporabo podatkov Sachs et al. (2021) in metodologije Kunčič in Hamilton (2021; 2024) prikažemo identificirane NS (na katerih raste optimistične simulacije temeljijo) za te izbrane CTR.

Za vsak cilj v Tabeli 3 so torej identificirane države, od katerih se lahko Slovenija kaj nauči; prikazane so tudi njihove povprečne letne stopnje rasti v zadnjem desetletju (trend). Seveda ne moremo pričakovati, da bodo vsi ukrepi takšnega nabora držav za vsak CTR ustrezni za kontekst Slovenije. A vendar, če si ogledamo, kakšne vrste ukrepov je teh pet uspešnih držav pri vsakem CTR sprejelo in izpeljalo uspešno, bomo dobili začetni nabor ukrepov za Slovenijo, ki ga lahko nato nadalje razvijemo in uporabimo, v kolikor je to v slovenskem kontekstu smiselno. To na kontekstu Savdske Arabije prikažejo Shen et al. (2022), pri čemer je takšna študija ukrepov za posamično državo relativno daljša in zahteva samostojno analizo in besedilo, ki pa bi temeljilo na prvem koraku, prikazanem v tem članku – identifikaciji najbolj uspešnih najbližjih sosedov.

Tabela 3: NAJBOLJ USPEŠNE DRŽAVE IZMED NAJBLIŽJIH SOSEDOV SLOVENIJE

CTR 6		CTR 13		CTR 14		CTR 15		CTR 17	
Najboljših pet	Trend (%)	Najboljših pet	Trend (%)	Najboljših pet	Trend (%)	Najboljših pet	Trend (%)	Najboljših pet	Trend (%)
Čile	0,09	Grčija	0,55	Haiti	0,60	Belgija	0,16	Japonska	0,67
Latvija	0,03	Estonija	0,47	Nemčija	0,33	Namibija	0,13	Poljska	0,30
Združeno kraljestvo	0,01	Nemčija	0,30	Argentina	0,26	Romunija	0,12	Združeno kraljestvo	0,25
Finska	0,01	Češka	0,18	Švedska	0,25	Slovaška	0,07	Belgija	-0,10
Nova Zelandija	0,00	Švedska	0,14	Panama	0,24	Poljska	0,06	Grčija	-0,13
Povprečje:	0,03	Povprečje:	0,33	Povprečje:	0,34	Povprečje:	0,11	Povprečje:	0,20

Vir: Kunčič in Hamilton (2021) in avtor.

Nadaljnje in relevantno vprašanje pa je tudi, kaj narediti oz. kako identificirati politike pospeševanja tistih CTR, ki jih zgornja metoda najbolj uspešnih najbližjih sosedov ni identificirala. V tistih primerih takšnih bližnjic in primerov držav, od katerih bi se lahko hitro kaj naučili, na žalost ni. Tako se mora tam

državni uslužbenec ali raziskovalec politik pospeševanja teh CTR zanesti na bolj klasične metode, kot je, denimo, podroben pregled indikatorjev znotraj vsakega CTR, in raziskati, kaj o njih pravi obstoječa literatura.

Analiza preseka človekovih pravic ranljivih skupin in ciljev trajnostnega razvoja

Znotraj paketa orodij RCO-UNCT (Kunčič in Hamilton 2021; 2024) imamo prav tako na razpolago analizo preseka človekovih pravic in ranljivih skupin s cilji trajnostnega razvoja, izračunano avtomatsko za vse države. V tem delu članka ob uporabi orodja prikažemo način identifikacije ranljivih skupin, katere bi morale biti pri formaciji politik pospeševanja doseganja CTR v ospredju.

Ta vrsta analize je mogoča sistematično na podlagi podatkov, ki jih zagotavlja danski inštitut človekovih pravic s svojim orodjem SDG – Human Rights Data Explorer, ki je rezultat poskusnega projekta rudarjenja podatkov z uporabo kvantitativne analize besedil. Algoritem določi povezave s CTR za več kot 190.000 priporočil in opazovanj za človekove pravice iz 67 mehanizmov mednarodnega sistema, ki spremljajo stanje na področju človekovih pravic in ranljivih skupin za vse države. Skoraj 60 % od teh je neposredno povezano s CTR, hkrati pa je identificiranih dvanajst ranljivih skupin, in sicer: ženske in dekleta; otroci; staroselci; osebe s posebnimi potrebami; migranti; begunci in prosilci za azil; notranje razseljene osebe; etnične in verske manjšine; branilci človekovih pravic; lezbijke, geji, biseksualci, transseksualci in interspolni (LGBTI); starejši ljudje; mladi (The Danish Institute for Human Rights 2021).

Za Slovenijo lahko govorimo o skupno 904 opazovanjih in priporočilih iz različnih mednarodnih mehanizmov človekovih pravic v obdobju 2009–2019, od katerih se približno tretjina dotika manjšin, slaba četrtnina otrok, slaba petina pa žensk in deklet. Tabela 4 prikazuje splošno porazdelitev opazovanj in priporočil po CTR, pri čemer ima lahko isto priporočilo povezavo v več kot enim CTR (zato je skupno število identificiranih povezav večje kot 904). Vidimo lahko, da je daleč največ priporočil za Slovenijo pri CTR 16 o zagotavljanju pravic, kvaliteti upravljanja ter kvaliteti institucij v državi. Teh priporočil je namreč kar za dobro četrtnino. Sledi CTR 10 o zmanjševanju neenakosti, ki je, zanimivo, po prejšnji analizi absolutno in relativno v Sloveniji eden izmed najboljših ciljev, s slabo petino. CTR 5 o enakosti med spoloma sledi z dobrimi 12 %, pri čemer je bil ta tudi prej identificiran kot eden izmed šibkih ciljev, temu pa spet sledi eden izmed močnejših, CTR 8 o kvalitetni zaposlitvi, s prav tako slabimi 12 %. Nekateri drugi šibki CTR za Slovenijo, predvsem okoljski (CTR 12–15), nimajo pravzaprav skoraj nobene omembe, medtem ko sta že omenjena dva močna cilja za Slovenijo, CTR 8 in 10, v samem vrhu. Enosmerne korelacije med uspešnostjo, bodisi absolutno po dosežkih bodisi dinamično, med CTR in človekovimi pravicami torej ni, kar je seveda tudi za pričakovati, saj imajo CTR z močno okoljsko dimenzijo zelo malo direktne povezave z ljudmi, o katerih priporočila in observacije za človekove pravice govorijo.

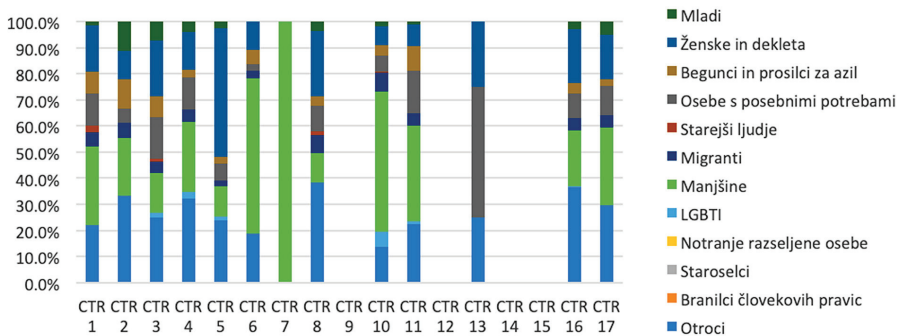
Tabela 4: POVEZAVE MED ČLOVEKOVIMI PRAVICAMI IN CTR

	Skupno število povezav	Delež opazovanj in priporočil
CTR 1	55	5,5 %
CTR 2	9	0,9 %
CTR 3	74	7,4 %
CTR 4	78	7,8 %
CTR 5	117	11,7 %
CTR 6	27	2,7 %
CTR 7	2	0,2 %
CTR 8	113	11,3 %
CTR 9	0	0,0 %
CTR 10	178	17,8 %
CTR 11	55	5,5 %
CTR 12	0	0,0 %
CTR 13	2	0,2 %
CTR 14	0	0,0 %
CTR 15	0	0,0 %
CTR 16	245	24,5 %
CTR 17	46	4,6 %

Vir: Kunčič in Hamilton (2021) in avtor.

Posebej zanimivo in relevantno za snovalca ali raziskovalca politik za pospešitev napredka pri CTR je identifikacija tistih ranljivih skupin, ki so pri oblikovanju politik pri vsakem posameznem CTR še posebej pomembne, kar prikazuje Slika 2. Povedano drugače, Slika 2 prikazuje relativno nasičenost vsakega CTR z ranljivimi skupinami, pri tistih, katere bi morali pri analizi ali formaciji politik imeti še posebej v mislih. Če bi bile vse enako pomembne za vse CTR, bi bila vsaka enako relativno zastopana znotraj vsakega CTR, z deležem kot v Tabeli 4. Ker pa temu ni tako, lahko več kot proporcionalno reprezentiranost znotraj posameznega CTR razumemo kot signal, da je neka specifična ranljiva skupina pri tistem CTR še posebej pomembna. Tako lahko vidimo, denimo, da je za CTR 7 o energiji pomembna edino skupina manjšin, a hkrati vemo na podlagi Tabele 4 tudi, da sta bili pri tem cilju samo dve priporočili. CTR 6 o dostopnosti energije ima denimo več opazovanj in tudi bistveno nadproporcionalno omenja manjšine, prav tako tudi CTR 10 o zmanjševanju neenakosti (kjer izstopajo skupina LGBTI in migranti). Ženske in dekleta imajo največjo nadproporcionalno zastopanost seveda pri CTR 5 o enakosti spolov, a tudi pri CTR 8 o dostojnem delu, kjer so izredno pomembna skupina tudi otroci; ti izstopajo še pri CTR 16.

Slika 2: DELEŽ OBSERVACIJ IN PRIPOROČIL ZNOTRAJ VSAKEGA CTR

Vir: Kunčič in Hamilton (2021) in avtor.

SKLEP

Trajnostni razvoj Slovenije je eden od ključnih ciljev slovenske družbe in snovalcev državnih politik. Slovenija si prizadeva, da bi trajnostni razvoj potekal na način, ki zagotavlja dolgoročno blaginjo za vse državljane na ekonomskem in socialnem področju, ter da bi ohranjal naravno okolje in prispeval h globalnemu trajnostnemu razvoju. Kljub temu da Slovenija že ima strategije za spodbujanje trajnostnega razvoja, bi lahko z bolj targetiranim in morda učinkovitim pristopom ter nekaterimi inovacijami pri prenosu uspešnih politik iz drugih držav svoj napredek še pospešila in izboljšala.

Namen tega članka je tako najprej predstavitev centralnosti koncepta trajnostnega razvoja, nato pa oceniti stanje trajnostnega razvoja v Sloveniji s pomočjo različnih poročil in orodij. Temu v članku sledita tudi prikaz simulacije napredka na različnih dimenzijah trajnostnega razvoja in prikaz načina za identifikacijo politik pospeševanja trajnostnega razvoja. Posebno mesto imata tudi umestitev in predstavitev analize ranljivih skupin in človekovih pravic, ki bi morale imeti v trajnostnem razvoju še posebno mesto.

Centralnost koncepta trajnostnega razvoja v svetu je predstavljena vse od ustanovitve OZN pa do sprejetja Agende 2030 in 17 ciljev trajnostnega razvoja leta 2015, kateri dandanes predstavljajo mednarodno sprejet okvir za trajnostni razvoj in medsebojno sodelovanje. Centralnost tega koncepta je prikazana tudi za primer EU in specifično za Slovenijo. Ugotavljamo, da je koncept v EU navzoč daljše obdobje, saj so ga uradno zapisali že v Maastrichtski pogodbi leta 1992. Pri Sloveniji se je koncept postopoma uveljavljal bolj in bolj prek različnih strategij razvoja Slovenije. Ta je leta 2017 in 2020 predstavila tudi prostovoljno nacionalno poročilo v OZN o napredku pri CTR. Ugotavljamo, da bi lahko resurse na državni strani morebiti uporabili bolj učinkovito, če bi na nacionalni ravni uporabili kar 17 CTR za slovenski razvojni okvir, namesto drugih zelo podobnih

okvirov, pri čemer se poročanje in delo na spremljanju in uresničevanju strategij za njihov pospeševanje namreč podvajata.

Stanje trajnostnega razvoja v Sloveniji je predstavljeno najprej skozi lečo treh glavnih mednarodnih poročil o dosežkih in dinamiki CTR v Sloveniji in njeni primerjavi z drugimi državami. Konsenz poročil je, da se Slovenija absolutno in relativno izredno dobro odreže pri CTR 1 o odpravi revščine, CTR 8 o dobrem delu in CTR 10 o odpravi neenakosti. Kot relativno šibkejši so za Slovenijo CTR 2 o lakoti, CTR 5 o enakosti med spoloma, CTR 12 o odgovorni porabi in proizvodnji ter CTR 13 o podnebnih ukrepih. V primerjavi z lestvicami, kjer so države primerjane bodisi po BDP na prebivalca bodisi po indeksu človekovega razvoja, se Slovenija uvršča na trajnostnem razvoju precej bolje. Iz tega sledi, da sta socialna in okoljska dimenzija v Sloveniji relativno močni in kot takšni ustrezno ocenjeni in cenjeni v primerjavi z drugimi državami, samo ko govorimo o kazalcih, ki upoštevajo vse tri dimenzije trajnostnega razvoja: ekonomsko, socialno in okoljsko. Vsekakor pa je implikacija jasna, da je kvaliteta življenja, ocenjena na podlagi spremljanja napredka pri doseganju CTR oz. trajnostnega razvoja, v Sloveniji višja, kot bi implicirali bolj tradicionalni ekonomski kazalci.

Uspešnost Slovenije v primerjavi z drugimi državami še ne pomeni, da boljši in hitrejši napredek ni mogoč. Članek prikaže simulacijo trajnostnega razvoja, po kateri bi se Slovenija lahko uvrstila v sam vrh držav v svetu po kvaliteti in dosežkih trajnostnega razvoja. Identificiramo prav tako tiste CTR, pri katerih bi lahko Slovenija še posebej pohitrila napredek z uporabo uspešnih razvojnih ukrepov podobnih držav, ki so le-te uspešno že uporabile v preteklosti. Zaradi relativno visoke razvitosti trajnostnega razvoja v Sloveniji pa je potrebno veliko politik za pospešitev CTR poiskati tudi na druge načine.

Pri vseh snovanjih politik pospeševanja ciljev trajnostnega razvoja je še posebej pomembno, da upoštevamo posebne interese in potrebe najbolj ranljivih skupin. Te so v Sloveniji predvsem manjšine, otroci ter ženske in dekleta, pa tudi druge skupine. Prikažemo, na kakšen način lahko identificiramo ranljive skupine pri snovanju politik za pospešitev CTR in katere skupine so pri vsakem CTR najbolj izpostavljene.

Čeprav velikih težav v takšnem agregiranem pregledu trajnostnega razvoja Slovenije, kot ga ta članek prikaže, ni zaznati, je ob koncu treba dodati vsaj še nekaj pomembnih opomb. Prvič, Slovenija ima priložnosti za izboljšave na vseh področjih, a seveda na šibkejših bistveno več. Drugič, tudi pri tistih CTR, pri katerih je v agregirani obliki Slovenija močna, so mogoča in verjetna negativna odstopanja pri posamičnih dimenzijah, katera pa skupna dinamika lahko preglasi. Bolj podrobna notranja analiza vsakega področja ali CTR lahko razkrije te detajle. In še tretjič, vrsta neenakosti (geografske, etnične, socialno-ekonomske itd.), ki jih agregirana analiza ne razkrije, obstajajo v vsaki družbi, in te so potrebne dodatne pozornosti v smislu sledenja s podatki in dezagregacijo indikatorjev CTR in pri snovanju politik, kar smo prikazali na primeru vključitve ranljivih skupin.

Bolj trajnostni način razvoja ni več izbira. Postal je nuja. Tako za Slovenijo, kot po svetu, kjer bi bi morala Slovenija tudi na podlagi svojih izkušenj in seveda s finančno podporo v prihodnje postati še bolj aktivna država.

LITERATURA

- Danish Institute for Human Rights. 2021. »SDG: Human Rights Data Explorer«. https://sdgdata.humanrights.dk/en/explorer-export?page&_format=csv.
- European Commission. 2020. »EU holistic approach to sustainable development«. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/international-strategies/sustainable-development-goals/eu-holistic-approach-sustainable-development_en.
- European Union. 2022. »Sustainable development in the European Union – 2022 edition. EU«. Luxembourg: Publications Office of the European Union.?
- Kunčič, Aljaž. 2019. »Prioritizing the Sustainable Development Goals Using a Network Approach: SDG Linkages and Groups«. *Teorija in Praksa* 56 (Special Issue): 418–37.
- Kunčič, Aljaž, Austin G. Hamilton. 2021. »RCO-UNCT Economist Toolkit.« *UN in Saudi Arabia*. <https://saudi-arabia.un.org/en/127383-rcu-unct-economist-toolkit>. 23. 5. 2021.
- Kunčič, Aljaž, Austin G. Hamilton. 2024. »United Nations Development Analysis at the Country Level: A Toolkit for SDG Forecasting and Interlinkages with Human Rights and Vulnerable Groups Analysis«. *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations* 30 (1): 65–92.
- OECD. 2022. »The Short and Winding Road to 2030: Measuring Distance to the SDG Targets«. Paris: OECD.
- Prebisch, Raul. 1950. »The Economic Development of Latin America and Its Principal Problems«. *Economic Bulletin for Latin America* 7: 1–12.
- Republika Slovenija. 2017. »Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda.« Ljubljana: Vlada Republike Slovenije.
- Republika Slovenija. 2020. »Second Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda. Republika Slovenija«. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije.
- Sachs, Jeffrey, Guido Schmidt-Traub, Christian Kroll, Guillaume Lafortune, Grayson Fuller, Finn Woelm. 2021. *The Sustainable Development Goals and COVID-19: Sustainable Development Report 2020*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sachs, Jeffrey, Guillaume Lafortune, Christian Kroll, Grayson Fuller, Finn Woelm. 2022. *From Crisis to Sustainable Development: the SDGs as Roadmap to 2030 and Beyond. Sustainable Development Report 2022*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sachs, Jeffrey, Guillaume Lafortune, Grayson Fuller, G., Drumm, E. 2023. *Implementing the SDG Stimulus. Sustainable Development Report 2023*. Paris: SDSN, Dublin: Dublin University Press.
- Shen, Yujie, Satoshi Yanaizu, Aljaz Kunčič, Austin G. Hamilton. 2022. »Accelerating SDG Progress in the Kingdom of Saudi Arabia Through Peer Learning«. Working Paper, UN in Saudi Arabia. Riyadh: United Nations Resident Coordinator Office for the Kingdom of Saudi Arabia.
- Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. 2017. »Strategija razvoja Slovenije 2030«. Ljubljana: Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko.
- Singer, Hans. 1950. »The Distribution of Gains between Investing and Borrowing Countries«.

- American Economic review* (Papers and Proceedings) 40: 473–85.
- Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. 2022. »Poročilo o razvoju 2022«. Ljubljana: Umar.
- UNDP. 1990. »Human Development Report 1990«. New York, Oxford: Oxford University Press.
- United Nations. 1945. »Charter of the United Nations, 24 October 1945, 1 UNTS XVI«. <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3930.html>.
- United Nations. 2015. »Conference of the Parties, Adoption of the Paris Agreement«. FCCC/CP/2015/L.9/Rev/1.
- United Nations General Assembly. 1960. »United Nations Development Decade: A Programme for International Economic Co-operation.« A/RES/1710 (XVI). New York: United Nations General Assembly.
- United Nations General Assembly. 1970. »International Development Strategy for the Second United Nations Development Decade.« A/RES/2626 (XXV). New York: United Nations General Assembly.
- United Nations General Assembly. 1980. »International Development Strategy for the Third United Nations Development Decade.« A/RES/35/56. New York: United Nations General Assembly.
- United Nations General Assembly. 1990. »International Development Strategy for the Fourth United Nations Development Decade« A/RES/45/199. New York: United Nations General Assembly.
- United Nations General Assembly. 2000. »United Nations Millennium Declaration« A/RES/55/2. New York: UN General Assembly.
- United Nations General Assembly. 2015a. »Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development (Addis Ababa Action Agenda)«. A/RES/69/313. New York: United Nations General Assembly.
- United Nations General Assembly. 2015b. »Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development.« A/RES/70/1. New York: United Nations General Assembly.
- United Nations General Assembly. 2015c. »Sendai Framework for Disaster Risk Reduction (2015–2030)«. A/RES/69/283. New York: United Nations General Assembly.
- UN Intellectual History Project. 2010. »Briefing Note Number 7«. New York: The United Nations. <http://www.unhistory.org/briefing/7UNand-DevStrategies.pdf>.
- United Nations World Commission on Environment and Development. 1987. »Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future«. Oxford: Oxford University Press.
- Vasle, Boštjan. 2014. »Strategija razvoja Slovenije«. Umar, 2005. https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/projekti/02_StrategijarazvojaSlovenije.pdf.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN SLOVENIA: EVALUATING ACHIEVEMENT OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

Abstract. *This article shows the significance of the sustainable development concept both globally and in Slovenia. It evaluates the country's progress using various tools, focusing on the Sustainable Development Goals (SDGs). The article offers potential SDG progress simulations and introduces a method for pinpointing policies that could propel Slovenia to the forefront of global sustainable development. Emphasis is also placed on the importance of addressing the needs of the most vulnerable groups in these policy designs and on ways to identify them.*

Keywords: *sustainable development, United Nations, human development index, millennium development goals, sustainable development goals, vulnerable groups, human rights.*